

Kar se pa tiče nazova (Benennung) tega naklona, ločiti je med pomenom in obliko. Metelko (p. 137) ga imenuje „gerundium“, toda to ime je preobširno in preozko; „gerundium“ je lastnija samo latinškega jezika, ki zaznamuje sklone glagolove, t. j. kader sklanja glagol kot ime (deutsch: Verbal-Substantiva); lat. gerund. gre po vseh sklonih, naš naklon s končnico é, aje, se pa vjema le z abl. gerund. instrum. toraj je ime „gerundium“ preobširno; in preozko je zato, ker obsega le en oddelek našega naklona s končnico é, aje, namreč Nro. 4. kajti kar je rečenega tam, izrazil bi Latinec s svojim Abl. gerund. ker je znano, da ona rabi Abl. gerund. le kot Abl. Instrum. ali pa s predlogi (praep.) a, ex, in, de. — Iz tega je razvidno, da ime „gerundium“ za nas ni, zato sem pa tudi pridjal zgoraj lat. pomen, da pokažem, da to ni vselej gerundium. — Miklošič (III. §. 322.) je izrekel, da je to particip. in ga imenuje „versteinertes Neutrum“ in to je v resnici starosl. particip. neutr. po obliki. Ker pa rabimo mi sedaj to obliko za particip za vse te tri spole in za vse tri števila, določiti nam je le še to, kako naj bi imenovali ta particip v syntaktičnem obziru. Jaz menim, ker namestuje celi stavek ter ima ravno tisti pomen, kot latinski „Participium verbale“ (das Particip als Verbale), smeli bi ga pač nazivati „Priložaj glagolnega pomena“ ali „glagolni priložaj,“ k razločku adjektivnega priložaja.

(Konec prihodnjič.)

O mavrici ali božjem stolcu.

(Spisal Dav. Terstenjak.)

Ako pogledamo, kako mavrica z neba pohaja in se na zemljo opira, lahko zapopademo, zakaj je bila starodavnemu svetu veznica med bogovi in ljudmi. V Genesi (I. Mos. IX, 13) je mavrica znamenje božje zaveze z Noahom in njegovimi nasledniki, in starodavni Gerki imeli so jo za poslanico bogov in znanivko njih volje. Tako jo pošilja (Ilias 2, 786.) Zen k Trojancem, k Hektoru (11, 186), k Thetidi v morje (24, 77); ona prinaša molitve Ahilejeve v palačo vetrov (23, 201); zato se veli Iris po Welckeru (Griech. Götterl. I. 690) od ἱρέω, reči, napovedati: napovedovavka, po Pottu (Etymolog. Forsch. I, 218) iz korenike i s priliklino: ra, toraj: idoča, po Döderleinu (Hom. Gloss 2, 72) od εἶμα „der Himmelsgang, den die Botin macht“.

Tudi pri starih Indih se mavrica veli: devajas panthas=Deorum pons — bogov pot (Weber, Indische Studien 396). Po Ovidju (Metamorph. I, 270) stopa Jupiter po mavrici z neba na zemljo. Enako predstavo tudi nahajamo pri Slovenih, ker mavrico imenujejo božji

stolec, ako ni to vzeto iz kerščanskega vidokroga, ker na bizantinskih in sredovečnih miniaturah vidimo Krista kot sodnika sveta na božjem stolcu sedečega ali pa z mavrico obdanega. Ker ima podoba loka, veli se pri Korošcih tudi: božji lok, nebeški lok, pri Litevcih: kilpinnis dangas — lok nebeški in ravno tako jo imenujejo Finci: Taivancari, t. j. nebeški lok. Tudi pri Litevcih je mavrica poslanica bogov, in kot tako jo imenujejo: Linksmine, to je: vesela, od liksmas, vesel, vergnügt, linksminti, trösten (Mielcke, Litth. Wörterb. s. v.) Pri Letih pa se veli: uro rykste; *) Lufruthe, zračna šiba, tudi: warra waksne, silna bukev, der gewaltige Buchbaum. Bukev je pri Litevcih in Letih podoba zračnega neba, kakor pri Nemcih jesen Yggdrasil (Gylfag. 17). Ena korenina tega jesena sega v nebesa, pravijo nordiške povesti, in do njega se prihaja po mostu Bifrostu, to je: po božjem loku (obširniše pri Mannhardtu: Germ. Myth. 543 itd.) Skandinavci toraj nebeški lok imenujejo Bifrost-most, primeri indiško: devajas panthas, Deorum pons. Znamenovanje lok za mavrico rabilo je tudi starim Indom, ki so jo imenovali mavrico: Idra dhanus, Indrov lok, Indra judha, Indrovo orodje, ker so mislili, da Indra, bog groma in bliska, svoje strele s silnim lokom izstrelja, in po dokončanem boju se ljudem kot lok nebeški prikazuje (Bohlen, das alte Indien II, 273.)

S tim lokom suši Indra iz neba kapajoči dež (Ardžunas Rückkehr VII, 12). Tudi Slovenci pripovedajo, da drevo, trava, mesto itd. v katero se mavrica opre, posuši se do čistega.

Indi božji stolec tudi imenujejo Gandiva, in pravijo, da ga morski bogovi v svojih valovih hränijo. V slovanskem basenstvu nahajamo mythično vodno bitje Gudelka, katero bi se vtegnilo vjemati z imenom Gandiva.

Veli se še pri Slovencih mavrica: doga, pri Hervatih: duga, dugača. Nekteri jezikoslovci so ime izpeljevali iz dôga, duga, Fassdaube, ktera ima loku slično podobo, vendar je zoper to izpeljavo več pomislikov, rajši primerjam: doga, duga litev: dangus nebo, sansk. danh za dangh, lucere, litev: deginti, splendere, slov. degnoti, aufleuchten, toraj dôga, duga, dugača = svetleča prikazen.

Ni še dognano, kaj bi pomenjala beseda mavra, mavrica, kakor se na Kranjskem lok nebeški, božji stolec veli. Učeni Kuhn je mislil na besedo mavra, črna krava. in je primerjal nižezemsko poznamovanje za mavrico: „Kaupat“ = Kuhpfad. On razlaga to poznamovanje tako le: Stari arjanski narodi so si rodovitne dežonosne megle mislili kot dojivne krave, koze itd. Kedar so bile krave podojene, to je, ko so se megle dežja znebile, nastopa lepo vreme (glej obširniše Kuhn die Namen der Milchstrasse v II. zvezku

*) ura v litevščini pomenja: Luft, primeri slov. hudournik, Sturmwind.

njegove: Zeitschrift für vergl. Sprachf. 1853 in pa Mannhardt Germ. Myth. str. 63 in 391). Vendar še ni izpričano, da je beseda mavra = črna krava. Jaz še ponujam koreniko mar, ruski mariti, glühen, toraj: marva = žareča prikazen, in mavra je vtegnilo nastati po prestavi glasnika v pred r, primeri: kavra, kavrač. Tudi se sme misliti na sansk. koreniko murv, ligare, maurvi, nervus arcuum, die Bogensehne. Slovenske narodne povesti pravijo, da bo drugi dan zopet deževalo, kedar se mavra prikaže, ker mavra, prê, vodo, ki je z neba padla, sopet popiva in požira, ali pa se v reke in morje oči in jo srebaje napeljuje nazaj v oblake; zato se na Kranjskem po Dalmatinu tudi veli; pijavka, na Štajarskem pa: požerč.

Po Dalmatinu (Register k sv. pismu) se mavra pri bezjaških Hervatih tudi veli donda. V slovenščini pomenja donda, dunda, močno ploščato in sisato deklusino, primeri česk. dundati, säugen goth. daddjan, säugen, starovisokonemšk: dutto, toraj donda pijavka, požerč — sisajoča.

Razun pojmov tukaj navedenih še nahajamo pojme pasa pri poznavanju mavre, donde, doge.

Tako se po Dalmatinu pri Hervatih veli trakuča, od trak, Band, Streifen, pri ogerskih Slovencih v gjurski škofiji: kanica, primeri serbsk. kanica, Gürtel, Schärpe, pri Litevcih: Laumes justa, to je: Laume pas. Laume je bila litevska boginja nebeške vlage Bajesl. Kalend. 164).

Ime kanica bi jaz izpeljeval iz sansk. kan, splendere, kanaka, zlato, kaninaka, devica; toraj kaninaka iz kan, splendere, kakor devica, divica iz div, splendere. Poznavanje za pas je vtegnilo nastati po bliščeči tvarini, iz ktere je pri Slovanih pas večidel narejen.

Tukaj sopet nagodimo na prikazen, da kaninaka ne pomenja samo dekleta, de vice, tudi punčico, v pomenu dvojnem: Mädchen in pa Augapfel, primeri še gerško: Iris, mavra, in pa: Regenbogenhaut im Auge.

Iris se tudi veli rod lelje z sladkodišočim korenem; iris germanica = Schwertlilie, slovanski in serbsk. perunika v znamenje, da je ta lelja tudi v slovanskem mythu bila v zavezi s častjem boga groma in bliska Peruna, kakor Iris z častjem Zenovim.

O dogi Serbi mislijo, da more spol tistega, kateri pod božjim lokom stoji ali skoz sijo stopi, spremeniti. **) Ta vera opominja na sta-

*) Hervati še imajo besedo poga za mavro. Pomen ni znan.

**) Litevske povesti pripovedajo, da je najviše božanstvo Pramžimas iz povodni rešenemu človečjemu paru, ktera zavoljo starosti nista imela več upanja, naslednikov dobiti, in sta prav žalostna bila, komu hi dala svoje blago za vžitek in svoje trupla za pokop — poslal mavrico Linksmine = tolažiteljco, razveseliteljco, naj njima svetuje črez kosti zemlje skočiti. Iz njenih devet skokov je nastalo devet parov — prededov deveterih litevskih plemen. (Glej Narbutt Dziejce starożytnie narodu Litewskiego, Wilna 1838, I, 2.)

roarjansko predstavo, da je segalo drevo sveta, iz kterega dajo mythične povesti perva človeka priti, v nebesa, iz kterih mavra izhaja. Na Koroškem pripovedajo: če veržeš klobuk čez božji lok, pade ti z zlatom napolnjen nazaj. Pravijo tudi Slovenci, da se tam, kjer se mavra opré, najde zlata skledčka.

Ena noč na Kumu.

(Konec.)

Nebo je bilo jasno, zrak miren in topel, le v koščatih visocih bukvah je včasih zašumelo listje. Pesmi, ki so se razlegale od sosednih ognjev, bile so večidel pobožne; romarji, moški in ženske, vsi v praznični obleki, stali so ali sedeli okoli ognja, vse je pa rudečil nemirni plamen. Zakaj ne znam malati, mislil sem si sam pri sebi! Predmet je gotovo vreden mojsterske roke.

Prijatelj je ostal pri ognju, jaz sem se pa sprehajal po kotlu od ognja do ognja. Na tem potu pridem spet v kuhinjski tabor; vse kavarne — sit venia verbo — bile so napolnjene in mnogo gostov je čakalo in prežalo na vsako izpraznjeno mestice. Okoli žganjarja se je pa zbral kolobar bolj postarnih mož, vsi so ga pokali iz kratkih pipic in se razgovarjali od nekdanjih dobrih časov, ko je bil funt mesa po grošu, vino pa toliko da ne zastonj.

„Ko bi žganjčca ne bilo, ne vem kako bi prebil“ povzame star mož, ki se je v dve gubi držal. „To vem, da bi trava že davnej po meni rastle. Ta kapljica še nekako veže dušo in telo, saj drugo je vse vkup, da se Bogu smili.“

„Ali to je pa tudi roba, da ji ni kmalo para. Not iz Gorice sem ga sam prinesel. Celi Kumski svet ga ne premore takega. Jurček iz Rateč naj se le skrije s svojim smerdljivcem.“ Natoči si ga malo kupico in ga serkne. „No, kaj pa ti praviš, Tine?“

„Jaz pa pravim, vino je le vino. Včasih ne rečem, da bi ga na tešče ne izpil en požirek, ali več pa tudi ne. Ljudje, ki tudi niso na glavo padli, pa pravijo, da je strup, ki poprej ali poznej človeka konča.“

„To je gola resnica, da ga nihče od nas do sodnega dneva ne bo pil. Če bi bil to strup, kdaj bi me bili že červi snedli! To si gotovo od gospod kaplana slišal. Kaj misliš, saj mi tudi nismo, kar si bodi. Mešiček, kaj pa ti na to praviš?“

„Kaj bom rekel? Petdeset let ga že serkam od svojega dvajsetega leta, pa sem prišel danas na sveti Kum in, če je božja volja, nisem zadnjikrat. Le ne vem, kaj imajo mladi gospodje toliko proti